

Over een natuurrijke tuin leven soms nog vooroordelen zoals ‘verwaarloosd’ en ‘slordig’. Om tuineigenaren toch over de streep te trekken kun je prima een ontwerp maken waar zowel natuur als de eigenaar tevreden mee zijn.

Biodiversiteit voor twijfelaars

Tekst en foto's: Michel Geys

De oppervlakte van privétuinen in Vlaanderen bedraagt ongeveer 8% van het grondgebied, in Nederland slechts zo'n 1,3%. Dat forse verschil is te verklaren uit de manier van wonen. Vlaanderen heeft veel vrijstaande huizen (lintbebouwing) met grote tuinen. Nederland is meer verstedelijkt en heeft gemiddeld kleinere tuinen. Bij elkaar gaat het om fikse oppervlakten. Als al deze tuinen natuurrijk ingericht zouden worden, dan zouden ze perfecte corridors kunnen vormen met onze natuurgebieden. Versnipperde populaties van planten en dieren kunnen weer met elkaar in contact komen waardoor hun overlevingskansen vergroten.

Strak of natuurlijk

Helaas worden de kansen die tuinen bieden voor biodiversiteit nog lang niet benut. Veel tuineigenaren hebben nog het idee dat

een ‘inheemse’ tuin er rommelig uit ziet en houden zich bij het concept van tegels, steriel gazon en, voor dieren weinig waardevolle, uitheemse planten waaronder rododendron, hortensia, siergrassen en coniferenhagen. Als tuinontwerper heb je een belangrijke rol om de toekomstige tuineigenaar mee te krijgen in het verhaal: de noodzaak en de mogelijkheden van een biodiverse inheemse tuin. Planten en dieren maakt het niet uit of ze in een strakke, architectonisch vormgegeven tuin leven of een kronkelige, natuurlijke tuin. Aan de hand van voorbeelden, foto's en leuke natuurweetjes kunnen mensen wel overstag gaan. Aan de ontwerper de taak om persoonlijke wensen in het ontwerp te verwerken.

Beplanting

De keuze van de beplanting speelt een belangrijke rol. Uitheemse beplanting past goed in de nabije omgeving van de woning. De keuze

valt best op niet-invasieve soorten die extra aantrekkelijk zijn voor onze fauna. Insecten krijgen een steuntje in de rug met planten die bloeien in het vroege voorjaar en het late najaar. Inheemse planten bieden niet alleen nectar en stuifmeel, maar dienen ook als waardplant en zijn daardoor waardevoller voor insecten. Inheemse planten kunnen wat verder weg van het huis een natuurlijke overgang naar de omgeving vormen.

Onderscheid maken

Afboordingen tussen gazon en beplanting kunnen perfect. Deze geven aan tot waar de ‘wilde’ natuur mag komen. Bovendien laat het zien dat het een bewuste keuze is. In een strak gazon kun je dat deel markeren waar de kruiden wel mogen groeien. Voor de afboording zijn diverse materialen geschikt zoals de flexibele ‘Ecolat’ of klinkers. Het belang van kruidengazons en bloemrijke hooilandjes is niet te

onderschatten en best mogelijk in een architectonisch ontworpen maar natuurlijke tuin. Hierbij is het maaien een belangrijke factor voor de uitbreiding van het insectenbestand en om de bloemenrijkdom in stand te houden. Maaien gebeurt best pas op het moment dat het gras /bloemrijk hooilandje opgedroogd en opgewarmd is zodat de koudbloedige (geveleugelde) insecten de tijd gehad hebben om te vluchten. Doe aan gefaseerd maaien of beter nog, pas het sinusbeheer* toe waarbij er meanderend gemaaid wordt ter bevordering van de biodiversiteit. Zo blijft er steeds een deel staan dat bloeit en waar insecten zich in kunnen verschuilen. Meestal gaat een natuurminnende tuineigenaar wel mee in het verhaal. Een strak gazon mag best gegund worden indien de plantenkeuze errond zorgt voor een plaatje van een natuurtuin.

Muurtjes

Het creëren van verhogingen door middel van keermuurtjes zorgt voor meer mogelijkheden in de plantkeuze. Hoger gelegen plantvakken zorgen voor een drogere bodem waar andere plantsoorten beter gedijen. Wanneer je niet alles hermetisch dichtvoegt bieden die muurtjes ideale leef- en schuilmo-

Beplanting met onder meer tijm en verfbrem

gelijkheden voor oa. bodeminsecten, hagedissen en amfibieën. Dat een keermuur van hergebruikt materiaal ook een fraai vormgegeven element kan zijn werd door de Wilde Weelde-tuin op de Floriade mooi gedemonstreerd.

Wateropslag

Probeer al het hemelwater dat op je woning en je perceel terecht komt te bufferen. Voor nieuwe woningen bestaat er in Vlaanderen reeds een wettelijke verplichting om een regenput en een infiltratiebekken in de bodem te voorzien. Deze zijn aan bepaalde regels gebonden en moet samen met de bouwvergunning aan het omgevingsloket Vlaanderen

aangevraagd worden.

Een wadi kan ook een alternatief zijn voor het infiltratiebekken. Deze laatste heeft het voordeel dat er met moerasplanten kan gewerkt worden. Een amfibieënpool maakt de tuin dan weer erg aantrekkelijk voor kikkers, libellen en andere waterdieren. Het brengt letterlijk meer leven in de tuin. Informeer voor aanvang van de tuinwerken wel bij de bevoegde instanties of je het oorspronkelijke maaiveld mag verhogen of verlagen, hoeveel m2 verharding of halfverharding je mag leggen, welke constructiewerken er toegestaan zijn enzovoorts. Je doet alles wel in dienst van de biodiversiteit maar er zijn nu eenmaal wettelijke bepalingen waar je niet buiten kan.

Halfverharding

Ontharding staat momenteel erg hoog op de agenda. Er bestaan voldoende halfverhardingsmaterialen die het water doorlaten, de groei van kleine plantjes toestaan en toch stevig genoeg zijn om ons wagenpark dagelijks te trotseren. Op

Hergebruik van grindtegels

de plaatsen waar de wielen weinig komen kan de tredbeplanting zijn gang gaan. Een standaard halfverharding die tredbeplanting toelaat is een onderlaag van betonpuin met daarboven bijvoorbeeld dolomiet, porfier- of kalksteensplit.

Een nieuwere klimaatvriendelijke variant die ook wel 'een koude half-verharding' genoemd wordt bestaat eveneens uit een onderlaag van betonpuin 0/40 met als toplaag gemalen steentjes (nieuwe en/of herbruik) die door biopolymeren aan elkaar gebonden zijn. Deze hebben als voordeel dat ze keihard worden waardoor er zo goed als geen onkruid door komt. De biopolymeren zorgen ervoor dat veel water kan opgenomen worden dat later langzaam terug vrijkomt door verdamping. Dit zorgt voor een verkoelend effect. Nog een voordeel van dit materiaal is dat het niet papperig wordt na fikse regenbuien. Indien je hier met tredplanten wil werken, moet je wel stukken los hakken op de plaatsen waar je plantjes wil zetten, Vaak valt de keuze dan op plantjes met lange uitlopers.

Oprit met halfverharding waar beplanting is toegestaan

Met maaien kun je strakke overgangen maken

Planten en dieren

Vogels en rondfladderende vlinders in de tuin worden hoog gewaardeerd. Een tuinrichting die voor hen geschikt is, wordt ook door tal van andere dieren geapprecieerd. Allereerst is het belangrijk dat de aanwezige fauna het hele jaar door voedsel vindt. Van april tot oktober leveren de meeste tuinen veel nectar en stuifmeel, terwijl net de maanden november, februari en maart voor late en vroege bijen en vlinders van cruciaal belang zijn om voedsel te vinden. Daarom zijn vroege en late bloeiers van belang. Hetzelfde geldt voor de vogels: groenvoer, zaden, insecten en bessen zijn er in overvloed tijdens

de zomer en herfst maar in de winter moet er ook gegeten worden. Daarvoor zijn struiken die in de winter nog bessen en vruchten dragen welkom. Uitgebloeide vaste planten bezitten zaden die voor vele vogels een goede wintervoeding zijn. Het zou zonde zijn om ze voor de winter al in te snoeien. Voor een aantal soorten vogels zijn nestkasten noodzakelijk, bij gebrek aan holle bomen. Andere vogels bouwen zelf een nest. Zij hebben behoefte aan dichte, stekelige struiken die hen beschermen tegen predatoren.

Tot slot

De media maken ons er bijna dagelijks op attent dat het zeer slecht gesteld is met onze natuur. Elke kleine inspanning draagt bij tot het welzijn van plant, dier en mens. Daarom is het een mooie taak voor de ontwerper om tuinen te ontwikkelen voor degenen die huiverig zijn voor 'natuur' in de tuin.

* Meer informatie: www.vlinderstichting.nl/sinusbeheer

Michel Geys is ecologisch tuin- en landschapsarchitect en heeft samen met zijn broer Luc een tuinaanlegbedrijf met ecologische kwekerij. www.natuurtuinen.be